ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ
ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ

ТОШКЕНТ ИРРИГАЦИЯ ВА ҚИШЛОҚ ХЎЖАЛИГИНИ
МЕХАНИЗАЦИЯЛАШ МУҲАНДИСЛАРИ ИНСТИТУТИ

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI MILLIY "TIQXMMI" OLIY TA'LIM MUASSASASI O'QUV-USLUBIY BOSHQARMA

О.Б. Сатторов

ФЕРМЕР ХЎЖАЛИКЛАРИДА ИНТЕНСИВ БОҒДОРЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИҚТИСОДИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ

/ МОНОГРАФИЯ /

Тошкент
2021

Монография Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институтининг Илмий Кенгаши томонидан кўриб чиқилдива чоп этишга рухсат берилди

(Протокол №1. 24.09. 2021 йил)

УДК: 634.003.13:631.115
ББК:75.203.4 Ф-36

Аннотация

Мазкур монография аграр соҳа иқтисодиётини янада эркинлаштириш, Республикамизда мева-сабзавот маҳсулотлари асосан хусусий тармоқда етиштирилаётган бўлиб, унинг 75-85 фоизи деҳқон ва фермер хўжаликлари зиммасига тўғри келган бўлса, бугунги кунда интенсив боғдорчилик соҳасидаги йирик тадбиркорлик субъектларининг сони ортиши мева-сабзавот етиштирувчи хусусий тармоқ ўртасида рақобатнинг кучайишига олиб келмоқда. Бундай тизимда ҳажми кичик деҳқон ва фермер хўжаликларининг рақобат курашида иштирок қилишилари учун уларнинг кооперацияга бирлашишлари талаб этилади.

Монография қишлоқ ва сув хўжалиги,у билан боғлиқ тармоқ ва худудий бошқарув органлари раҳбар – мутахассислари,инфратузилма субъектлари ҳамда фермер ва деҳқон хўжаликлари раҳбарлари,сув хўжалиги таълим йўналиши бўйича бакалаврлар, магистр, докторантлар, тадқиқотчиларга мўлжалланган.

Тузувчи:	**О.Б.Сатторов**	Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти
Тақризчилар:	**Ж.Файзуллаев**	ТДИУ “ Тармоқлар иқтисодиёти” кафедраси доцент
	Ғ.Дусмуратов	ТИҚММИ, “Иқтисодиёт” кафедраси и.ф.н.доцент

Сатторов Орифжон Боймуродович

/ Фермер хўжаликларида интенсив боғдорчиликни ривожлантиришнинг иқтисодий асосларини такомиллаштириш йўналишлари /
Монография. –Т.: ТИҚХММИ, 2021. - 110 бет.

© Тошкент ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш муҳандислари институти (ТИҚХММИ), 2021 й.

КИРИШ

Дунёда аҳоли сонининг ортиб бориши, ноқулай демографик ҳолатлар, сиёсий нобарқарорлик қишлоқ хўжалиги учун нобарқарор табиий-ижтимоий муҳитни юзага келтирмоқда. Бирлашган миллатлар ташкилоти (БМТ) Озиқ-овқат ва қишлоқ хўжалиги ташкилотининг (ФАО) экспертларининг фикрича, ҳозирда жаҳон ҳамжамияти инсониятни озиқ-овқат билан тўлиқ таъминлаш имкониятига эга эмас. Ер шарининг ҳар бир аҳолиси ҳам физиологик меъёрлар даражасида озиқ-овқат билан таъминланмаган. Ҳар йили 850 млн. нафардан ортиқ аҳоли очликдан азоб чекмоқда, озуқа етишмовчилиги 5 млн.дан ортиқ болаларнинг умрига зомин бўлмоқда. Бунинг асосий сабаблари сифатида аҳоли сони ўсиши, сиёсий вазият нобарқарорлиги, кенг миқёсдаги урбанизация, индустрлаштириш фойдасига самарали қишлоқ хўжалигидан воз кечиш, ривожланаётган давлатлар хусусиятлари каби ҳолатлар келтирилади[1].

Глобал иқлим ўзгариши шароитида экологик ҳолати ёмон бўлган давлатларда қишлоқ хўжалиги ер майдонлари миқдори тез суръатлар билан камайиши кузатилмоқда. Шу боис, боғдорчилик соҳасини интенсив асосда ривожлантириш, унда илм-фаннинг амалий ва инновацион йўналишларини ривожлантириш асосида тайёр илмий ишланмаларни амалиётга жорий қилишнинг самарали тизимларини яратиш, хўжаликларни сифатли кўчатлар билан таъминлаш, боғларни парваришлашда агротехника, касаллик ва хашоратларга қарши кураш усуллари воситаларидан фойдаланиш борасидаги маслаҳатларни йўлга қўйиш тадбирларини амалга оширишга устуворлик қаратилмоқда.

Боғдорчиликни ривожлантириш учун республика ҳудудларининг табиий-иқлим шароитларининг қулайлиги, интенсив боғдорчиликни ривожлантириш борасидаги технологик имкониятлар, интеллектуал салоҳият ортиб бориши, тоғ ва тоғ олди ҳудудларида ёғин-сочин, ер ости сувлари миқдори интенсив боғдорчилик учун етарли эканлиги ва қолаверса шаклланган тажрибалар ва деҳқончилик маданияти бу борадаги имкониятларни янада кенгайтирмоқда.

[1] Продовольственная проблема человечества. https://wiki.fenix.help/geografiya/ prodovolstvennaya-problema

3. Фойдаланилган бошқа адабиётлар.

3.1. Ўзбекистон қишлоқ хўжалиги статистик тўплами. -Тошкент – 2020 йил, 64-65 бетлар.

3.2. Қашқадарё вилояти қишлоқ хўжалиги бошқармаси маълумотлари.

3.3. Туркия статистик маълумотлар портали маълумотлари асосида. https://data.tuik.gov.tr

3.4. Азарбайжон Республикаси Статистика қўмитаси маълумотлари. https://www.stat.gov.az/

3.5. Importing and Exporting Agricultural Products in Turkey. https://www.companyformationturkey.com.

3.6. Prof. Dr.Muharrem ЦZCAN. Bahзe bitkileri ders notu. 2020 y. https://avys.omu.edu.tr/storage/ app/public/

3.7. Hobi bahзeleri fobi bahзelerine dцnmesin. https://www.tarimdunyasl.net/ 2020/06/23/hobi-bahceleri-fobi-bahcelerine-donmesin/

3.8. https://en.wikipedia.org/wiki/Chinese_garden.

3.9. https://kun.uz/news/2020/07/23/prezident-plantatsiya-shaklida-intensiv-boglar -barpo-etib-aholiga-1-15-gektardan-tarqatish-boyicha-topshiriq-berdi.

МУНДАРИЖА

	КИРИШ	5
I-БОБ.	**ИНТЕНСИВ БОҒДОРЧИЛИК СОҲАСИ ИҚТИСОДИЙ РИВОЖЛАНИШИНИНГ НАЗАРИЙ АСОСЛАРИ**	7
1.1.	Интенсив боғдорчиликни ривожлантириш зарурати ва иқтисодий хусусиятлари........	7
1.2.	Интенсив боғдорчиликни ривожлантиришнинг иқтисодий самарадорлик даражасини баҳолаш диагностикуми..........	17
II-БОБ.	**ФЕРМЕР ХЎЖАЛИКЛАРИДА БОҒДОРЧИЛИК ТАРМОҒИ РИВОЖЛАНИШИНИНГ ҲОЗИРГИ ҲОЛАТИ**	26
2.1.	Республикада интенсив боғдорчилик соҳасини ривожланишининг ҳозирги аҳволи	26
2.2.	Қашқадарё вилоятида интенсив боғдорчилик ривожланишининг бугунги ҳолати..........	42
2.3.	Интенсив боғдорчиликни ривожлантиришда ривожланган давлатлар тажрибаси ва уни мамлакатимизда қўллаш имкониятлари	54
III.БОБ.	**ИНТЕНСИВ БОҒДОРЧИЛИКНИ РИВОЖЛАНТИРИШНИНГ ИҚТИСОДИЙ АСОСЛАРИНИ ТАКОМИЛЛАШТИРИШ ЙЎНАЛИШЛАРИ**	66
3.1.	Интенсив боғдорчиликда маҳсулотларни истемолчиларга етказиб бериш тизимини ривожлантириш йўллари	66
3.2.	Интенсив боғдорчилик билан шуғулланувчи фермер хўжаликларида меваларни сақлаш объектлари фаолиятини йўлга қўйиш йўналишлари	74
3.3.	Интенсив боғдорчиликни ривожлантиришни давлат томонидан қўллаб-кувватлаш йўналишлари	84
	ХУЛОСА ВА ТАКЛИФЛАР	95
	ФОЙДАЛАНИЛГАН АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ	102

ILMIY TADQIQOT ... ILMIY-USLUBIY BOSHQARMA

О.Б. Сатторов

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA ... "TIQXMMI" MILLIY TADQIQOT UNIVERSITETI
O'QUV-USLUBIY BOSHQARMA

Фермер хўжаликларида интенсив боғдорчиликни ривожлантиришнинг иқтисодий асосларини такомиллаштириш йўналишлари

/ МОНОГРАФИЯ /

Муҳаррир: М.Мустафоева

Босишга рухсат этилди: 24.09.2021 й. Қоғоз ўлчами 60x84 - 1/16,
Ҳажми: 7,0 б.т. 50 нусҳа. Буюртма №0178
ТИҚХММИ босмахонасида чоп этилди.
Тошкент 100000, Қори-Ниёзий кўчаси 39 уй.